

Wrocław, 19.06.2024

Prof. dr hab. Robert Alberski

**Ocena
osiągnięcia naukowego w postaci monografii
pt. „Deliberative Democracy, Public Policy, and Local Government”,
Rutledge/Taylor & Francis Group, New York 2024, ss. 206,
pozostałego dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i organizacyjnej
dr Joanny Podgórskiej-Rykały**

Dr Joanna Podgórska-Rykała uzyskała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce w styczniu 2016 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach na podstawie rozprawy pt. „Realizacja zasady równości płci w polityce władz polskich gmin”, napisanej pod kierunkiem prof. Sylwestra Wróbla. W latach 2014-2015 podjęła pracę w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej w charakterze Koordynatorki Uniwersytetów Dziecięcych i Uniwersytetu Młodzieżowego. W latach 2015-2018 dr Joanna Podgórska-Rykała była pracownikiem Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, w której pełniła różne funkcje, m.in. Pełnomocnika Rektora ds. badań naukowych i transferu wiedzy (12.2016-09.2017) oraz Prodziekana ds. badań naukowych (10.2017-09.2018). Od października 2018 roku rozpoczęła pracę jako adiunkt badawczo-dydaktyczny na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Dr Joanna Podgórska-Rykała pracę na uczelniach łączyła ze współpracą z organizacjami „trzeciego sektora”

Ocena osiągnięcia naukowego

Przedmiotem oceny jest monografia pt. „Deliberative Democracy, Public Policy, and Local Government” (Rutledge/Taylor & Francis Group, New York 2024). Jej strukturę tworzą wstęp, sześć rozdziałów oraz indeks.

Recenzowana monografia podejmuje istotny problem naukowy. Dotyczy ona demokracji deliberatywnej, jej praktycznych wariantów i zastosowania w polityce publicznej realizowanej w samorządach lokalnych. Autorka odwołuje się do problemu demokracji reprezentacyjnej, skupiając się na jej genezie i ewolucji. Podkreśla jej elitarny charakter, analizując wydarzenia historyczne i polityczne, które doprowadziły demokrację reprezentacyjną do jej obecnej formy. Zastanawia się nad zanikiem debaty, która powinna być integralną częścią funkcjonowania organów kolegialnych. Analizuje również, dlaczego decyzje polityczne często nie są oparte na dowodach, a decydenci lekceważą opinie ekspertów i stanowiska interesariuszy, nie czując potrzeby uzasadniania swoich działań.

Habilitantka opiera swoje rozważania na jakościowych badaniach empirycznych. Obejmują one analizę potencjału mini-publik, czyli niewielkich, obywatelskich forów dyskusyjnych, w kontekście udoskonalania procesu decyzyjnego w radach miejskich. Badanie, oparte na analizie doświadczeń z 7 największych polskich miast (Gdańsk, Lublin, Kraków, Łódź, Warszawa, Wrocław i Poznań) w latach 2016-2021, stawia pytania o to, czy i jak mini-publiki mogą inspirować i wzmacniać tradycyjne mechanizmy demokracji przedstawicielskiej. Badania mają charakter jakościowy i są prowadzone metodą wywiadu pogłębionego, w którym uczestniczą trzy grupy respondentów. Są to przewodniczący rad miejskich lub wskazani przez nich radni, urzędnicy urzędów miejskich odpowiedzialni za organizację paneli obywatelskich oraz koordynatorzy paneli obywatelskich z liczących się i silnych organizacji pozarządowych. Wybór metody i narzędzia badawczego należy uznać za odpowiedni z punktu widzenia założonego celu rozprawy i przyjętych założeń teoretycznych.

Habilitantka stoi na stanowisku, że debaty w instytucjach kolegialnych są ważnym czynnikiem kształtującym politykę publiczną. W związku z tym łączy ona ustalenia badaczy z zakresu teorii demokracji i polityki publicznej z teorią demokracji deliberatywnej oraz wynikami badań empirycznych. Autorka recenzowanej monografii koncentruje się na kluczowych cechach procesów deliberacyjnych, które – jej zdaniem – mogą być przydatne dla przedstawicielskich organów kolegialnych w celu poprawy jakości ich pracy. Takie podejście jest niewątpliwą zaletą ocenianej rozprawy, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym.

Pozytywnie należy ocenić także fakt, że Habilitantka konfrontuje swoje ustalenia z poglądami szerokiego grona badaczy demokracji deliberatywnej, samorządności lokalnej, polityk publicznych, zwłaszcza w kontekście debaty nad reformami, tradycyjnych, instytucjonalnych form demokracji przedstawicielskiej. Dostrzega ona także, że istnieje zasadnicza różnica między teoretyczną (akademicką) wizją funkcjonowania mechanizmów demokracji deliberacyjnej w procesie kształtowania polityki lokalnej, a praktyką funkcjonowania lokalnych elit, które z jednej strony wyrażają przywiązanie do tych mechanizmów, z drugiej jednak mają tendencję do unikania i ograniczania bardziej inkluzywnej debaty publicznej.

Struktura recenzowanej monografii jest logiczna i spójna. Rozdział pierwszy, zatytułowany „*Scope, approach, and methods*” ma charakter teoretyczno-metodologiczny. Habilitantka przedstawiła w nim metodologię badań, uzasadniła wybór podejścia jakościowo-interpretacyjnego oraz metody wywiadu pogłębionego. Polska została wybrana jako pole badawcze ze względu na bogate doświadczenia w zakresie demokracji deliberatywnej. Szczegółowo omówiono również sposób zbierania danych i etapy procesu badawczego. Rozdział ten należy ocenić wysoko. Jego treść wskazuje na dobre przygotowanie teoretyczne i metodologiczne badań, które są podstawą monografii, świadczą o dojrzałości i sprawności warsztatowej Habilitantki.

W rozdziale drugim, pt. „*Representative democracy. Decisions are made by decision-makers*”, Habilitantka koncentruje się na problemie roli elit w demokracji przedstawicielskiej. Wykazuje, że dominujący model demokracji elitarystycznej nie wyklucza, ale też nie sprzyja szerszej partycypacji obywatelskiej. Habilitantka odwołuje się do klasycznej koncepcji demokracji Josepha Schumpetera oraz innych podobnych ujęć teoretycznych. Odnosząc się do funkcjonowania demokracji na poziomie lokalnym przedstawia koncepcje Szkoły Chicagowskiej i jej empiryczne badania. Na tej podstawie teoretycznej Autorka stawia pytania o motywacje lokalnych elit do sprawowania władzy i poszukuje odpowiedzi na pytanie, skąd bierze się ich przekonanie o wyższości demokracji przedstawicielskiej. Odpowiedź mają dać jakościowe badania empiryczne z udziałem lokalnych polityków (radnych, urzędników, działaczy NGO). Pozwalają one Habilitantce nakreślić ich wizje lokalnej demokracji, które stanowią dobry punkt wyjścia dla rozważań w kolejnych częściach monografii.

Rozdział trzeci, pt. „*Public policy. Everything is about everything*”, jest równie interesujący, gdyż odnosi się do fundamentalnej dla funkcjonowania demokracji kwestii dylematu między demokratyzacją politycznego procesu decyzyjnego a jego efektywnością. Habilitantka trafnie diagnozuje istotę problemu: wzrastająca złożoność polityki publicznej oraz dominacja wąskich elit politycznych w procesach decyzyjnych prowadzi do alienacji obywateli od demokracji, a w konsekwencji prowadzi do utraty zaufania do polityki i polityków. Dr Joanna Podgórska-Rykała poszukuje rozwiązania tego dylematu skupiając się na analizie czynników determinujących procesy kształtowania polityki publicznej oraz motywach działania decydentów. W badaniach empirycznych weryfikuje trzy podstawowe typy motywacji: działanie z pobudek dobra wspólnego, kierowanie się argumentami merytorycznymi oraz kierowanie się względami politycznymi.

Rozważania te kontynuowane są w rozdziale czwartym, zatytułowanym „*Democracy. Governing through discussion*”. W tej części pracy dr Joanna Podgórska-Rykała stawia tezę, że istotną wartością każdej demokracji powinno być rządzenie poprzez dyskusję. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów Habilitantka analizuje charakter debat toczących się w kolegialnych organach przedstawicielskich. Bada czy dyskusje te są rzetelne i oparte na ważkich argumentach, jaki jest ich poziom merytoryczny i styl prowadzenia. Analizuje również poziom przygotowania decydentów do pełnienia swoich ról oraz częstotliwość korzystania z pomocy ekspertów zewnętrznych.

Najbardziej interesującą i inspirującą częścią recenzowanej rozprawy jest rozdział piąty, pt. „*Is deliberative innovation the answer to the crisis of representative democracy?*” W tej części pracy można wyróżnić trzy zasadnicze wątki. Po pierwsze, Habilitantka konfrontuje teorię demokracji deliberatywnej z dominującym modelem demokracji przedstawicielskiej. Podkreśla, że systemy oparte na zasadzie reprezentacji często prowadzą do debat publicznych odbywających się w ramach elit, z dala od głosu zwykłych obywateli i bez ich realnej odpowiedzialności. Po drugie, Autorka odnosi się do wykorzystania innowacji demokratycznych, przede wszystkim tych opartych na deliberacji. Różne „fora deliberatywne” coraz częściej z powodzeniem angażują obywateli w merytoryczne dyskusje nad złożonymi problemami polityki publicznej, zwłaszcza na szczeblu lokalnym. Po trzecie wreszcie, podobnie jak w poprzednich rozdziałach, dr Joanna Podgórska-Rykała analizuje wyzwania i potencjał osadzania

nowych instytucji demokratycznych w ramach istniejących systemów politycznych, opierając się na wynikach badań empirycznych z udziałem polskich decydentów lokalnych oraz przedstawicieli „trzeciego sektora”. Niektóre tezy sformułowane przez Autorkę, zwłaszcza dotyczące znaczenia mini-forów deliberatywnych jako narzędzia włączania „zwykłych ludzi” do złożonych procesów, wydają się zbyt optymistyczne i mogą skłaniać innych badaczy do debat i polemik. Stanowi to jednak godną podkreślenia zaletę tego fragmentu monografii.

W rozdziale ostatnim, pt. „Key findings: how can the mini-public’s experience support the renewal of the decision-making process of representative institutions?” Habilitantka podsumowuje wyniki badań empirycznych oraz przedstawia najważniejsze wnioski. Łącząc ustalenia badaczy teorii demokracji i polityki publicznej z teorią demokracji deliberatywnej, a także z wynikami własnych badań, Autorka dowodzi, że doświadczenia mini-forów deliberatywnych mogą przyczynić się do odnowy procesu decyzyjnego w instytucjach przedstawicielskich. Wskazuje również na elementy demokracji deliberatywnej, które można wdrożyć w praktykę funkcjonowania organów kolegialnych, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, aby poprawić jakość ich pracy. Wnioski te są dobrze udokumentowane i jasno wynikają z treści pracy.

Monografię kończy starannie opracowany indeks. Niezbyt fortunnym rozwiązaniem jest natomiast zamieszczenie bibliografii w częściach po każdym rozdziale, ale jest to zapewne rozwiązanie wypracowane w wydawnictwie, na które Autorka nie miała wpływu.

Monografia autorstwa dr Joanny Podgórskiej-Rykały z pewnością zasługuje na uznanie. Autorka jasno wyznaczyła i osiągnęła cele swojej pracy, starannie przedstawiając i weryfikując hipotezy oraz pytania badawcze. Książka napisana jest z dużą znajomością tematu. Charakteryzuje się spójną, starannie przemyślaną konstrukcją, umożliwiającą kompleksowe przedstawienie podjętej problematyki. Recenzowaną monografię charakteryzuje rzetelność i gruntowność opracowania, a także precyzja i jasność wyводу. Praca oparta jest na starannie zaprojektowanych i rzetelnie przeprowadzonych badaniach empirycznych. Autorka opiera się na bogatej i różnorodnej bazie źródłowej, obejmującej aktualną literaturę przedmiotu. Swoje rozważania ilustruje starannie dobranymi cytatami z przeprowadzonych wywiadów, co ułatwia lekturę i śledzenie toku rozumowania Autorki. Monografia wnosi do dyscypliny nowe podejście

teoretyczno-metodologiczne w zakresie badań nad funkcjonowaniem demokracji deliberatywnej i reprezentacyjnej na szczeblu lokalnym. Dostarcza również nowych danych dotyczących praktyki działania istniejących w polskim systemie politycznym instrumentów umożliwiających partycypację obywateli w podejmowania decyzji politycznych.

Ocena pozostałego dorobku

Pozostały dorobek naukowy Habilitantki jest bardzo bogaty. Obejmuje blisko 100 publikacji naukowych. Ponadto dr Joanna Podgórska-Rykała jest autorką ekspertyz, raportów i artykułów publicystycznych. Jeśli chodzi o publikacje naukowe, to oprócz monografii stanowiącej rozprawę habilitacyjną należy wymienić 4 inne tego rodzaju autorskie publikacje (w tym jedną anglojęzyczną), 10 monografii współautorskich (w tym trzy wydane w formie e-booków, kolejne trzy w formie komentarzy do ustaw oraz jedna będąca podręcznikiem akademickim), 11 monografii pod redakcją lub współredakcją (w tym jedna w języku angielskim), 31 artykułów w czasopiśmie naukowych (w tym 12 współautorskich i 8 anglojęzycznych), 38 rozdziałów w monografiach (w tym 12 współautorskich; 6 anglojęzycznych; 1 w języku czeskim, 1 w języku ukraińskim). Większość tych publikacji ukazała się w renomowanych wydawnictwach (np. C.H. Beck, Wydawnictwo Naukowe Scholar) oraz w uznanych czasopiśmie (np. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Przegląd Sejmowy”, „Samorząd Terytorialny”).

Publikacje Habilitantki mieszczą się w pięciu powiązanych ze sobą obszarach tematycznych: demokracja deliberatywna i mini-publiki, partycypacja i społeczeństwo obywatelskie, samorząd terytorialny i polityka lokalna, polityki publiczne, równość płci. Pierwsze dwa z wymienionych obszarów dotyczą problematyki, którą Joanna Podgórska-Rykała podjęła w rozprawie habilitacyjnej. Publikacje te, podobnie jak monografia stanowiąca osiągnięcie naukowe, charakteryzują się dobrym warsztatem naukowym oraz wysokim poziomem teoretycznym i metodologicznym.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitantka wygłosiła 35 referatów na konferencjach naukowych. Znaczna część z nich to konferencje zagraniczne, organizowane przez uczelnie i instytucje naukowe m.in. we Włoszech, na Słowacji, w Czechach i w Irlandii.

Habilitantka uczestniczyła w międzynarodowych lub krajowych projektach badawczych w charakterze wykonawcy. W okresie od marca 2020 roku do sierpnia 2021 pracowała w projekcie NCN – OPUS 17 pt. „Ewolucja budżetu obywatelskiego w Polsce – w kierunku deliberacji czy plebiscytu?”, którego kierownikiem był prof. dr hab. Jacek Sroka. Następnie, od lutego 2021 roku do grudnia 2022 roku, Habilitantka pracowała w projekcie pt. „Slezsko a problematika pasti středního příjmu - České a polské regionální perspektivy” realizowanym przez Uniwersytet Śląski w Opawie (Czechy) i Uniwersytet Opolski, współfinansowany ze środków EFRR w ramach INTERREG VA Republika Czeska - Program Polska (CZ.11.4.120/0.0/0.0/16_013/0002404), w ramach Funduszu Mikroprojektów 2014-2020 w Euroregionie Silesia. Od połowy 2023 roku dr Joanna Podgórska-Rykała uczestniczy w pracach międzynarodowego klastra badawczego „TD21 - Transnational Democracy in the 21st century”, który aktualnie współpracuje w ramach międzynarodowego konsorcjum badawczego „The Democratic Odyssey”, koordynowanego przez Florence School of Transnational Governance, Transnational Democracy Programme.

Oprócz tego, pracując w Instytucie Administracji i Prawa Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, Habilitantka realizowała cztery własne projekty naukowe, finansowane ze środków uczelni. Realizację takich projektów wewnętrznych w ramach uczelni kontynuowała po podjęciu pracy w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Prowadziła także badania w trzech zespołach badawczych na tej uczelni: jako koordynatorka Interdyscyplinarnego Centrum badań nad równością płci (2018/2019), członkini Zespołu Badawczego Pracownia badań nad partycypacją i współdecydowaniem (2018/2019) oraz członkini Zespołu Badawczego Italian Studies (2020-2021).

Dr Joanna Podgórska-Rykała ma swoim dorobku staże w zagranicznych instytucjach naukowych. W okresie marzec-kwiecień 2020 roku realizowała projekt dotyczący lokalnej polityki senioralnej w ramach stypendium badawczego Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej na Wydziale Polityk Publicznych Uniwersytetu Śląskiego w Opawie. W roku akademickim 2022/2023 przebywała na stypendium badawczym Jean Monnet Fellowship w European University Institut, Robert Schuman Centre for Advanced Studies we Florencji.

Dr Joanna Podgórska-Rykała od chwili uzyskania stopnia doktora systematycznie buduje swój dorobek naukowy. Poszerza ona swoje pola badawcze i rozwija

systematycznie swój warsztat naukowy. Aktywnie uczestniczy w życiu naukowym, zarówno w kraju, jak i za granicą, czego dowodem jest jej aktywny udział w wielu konferencjach i ciekawych projektach badawczych. Biorąc pod uwagę powyższe, należy bez wątplenia pozytywnie ocenić pozostały dorobek naukowy Habilitantki.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Habilitantka posiada bogate doświadczenie dydaktyczne. Prowadziła zajęcia dla studentów wielu kierunków: administracji, ekonomii społecznej, politologii, bezpieczeństwa narodowego, europeistyki, stosunków międzynarodowych, prawa, historii i zarządzania. Większość prowadzonych przez nią kursów jest powiązana z jej zainteresowaniami naukowymi. Były to takie przedmioty, jak np.: Planowanie i ewaluacja polityk publicznych, Polityki publiczne, Partycypacja społeczna na szczeblu samorządowym, Samorząd terytorialny i gospodarka lokalna, Ustrój administracji rządowej i samorządowej, Planowanie i zarządzanie projektami, Polityka regionalna, Społeczeństwo obywatelskie, Partycypacja w samorządzie terytorialnym, Zarządzanie projektem w administracji publicznej, Samorząd terytorialny i partycypacja obywatelska. Prowadziła także kursy w języku angielskim, m.in. dla doktorantów ze Szkoły Doktorskiej oraz dla stypendystów programu Erasmus+. Ma także doświadczenie w prowadzeniu seminariów licencjackich. Wypromowała łącznie ponad 70 osób. Jest autorką recenzji prac licencjackich i magisterskich.

W swoim dorobku dydaktycznym dr Joanna Podgórska-Rykała ma także zajęcia z seniorami (w ramach uniwersytetu „trzeciego wieku”), dziećmi i młodzieżą (np. w ramach uniwersytetów dziecięcych i uniwersytetów młodzieżowych). Prowadziła także zajęcia w ramach studiów podyplomowych i kursów dla urzędników i działaczy organizacji pozarządowych.

W ramach programu Erasmus+ Habilitantka prowadziła zajęcia na Uniwersytecie Śląskim w Opawie, Uniwersytecie Masaryka w Brnie, Uniwersytecie w Preszowie, SVSB-Technicznym Uniwersytecie w Ostrawie, Uniwersytecie w Foggii oraz Uniwersytecie w Bolonii.

Dr Joanna Podgórska-Rykała posiada także spore doświadczenie organizacyjne. W uczelniach, w których pracowała pełniła wiele odpowiedzialnych funkcji. W Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu, od grudnia 2016 roku pełniła funkcję Pełnomocnika

Rektora ds. badań naukowych i transferu wiedzy, a następnie Prodziekana ds. badań naukowych. Na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie także pełniła istotne funkcje organizacyjne, w tym: Zastępcy Dyrektora ds. Nauki (2020-2022); członkini Instytutowej Rady Jakości Kształcenia (2020-2021); Członkini Zespołu ds. Ewaluacji i Zespołu ds. Promocji (2020-2021); Koordynatorki ds. grantów (2018-2021). Uczestniczyła także w organizacji sześciu konferencji i seminariów naukowych.

Habilitantka systematycznie współpracuje jako recenzentka z polskimi i zagranicznymi czasopismami naukowymi. Są to: „Studia Regionalne i Lokalne”, „Zeszyty Prasoznawcze”, „Studia z Polityki Publicznej”, „Studia Politologiczne”, „Border and Regional Studies”, „Central European Papers”, „Rocznik Administracji Publicznej” „Regulation & Governance”.

Dr Joanna Podgórska-Rykała prowadzi także aktywną działalność ekspercką. Jest ona prowadzona na kilku polach. Po pierwsze, działalność ta dotyczy środowisk senioralnych. Habilitantka współpracowała w tym zakresie m.in. z Urzędem Miejskim w Sosnowcu, a szczególnie z Sosnowiecką Radą Seniorów. Po drugie, należy wspomnieć o działalności w zakresie partycypacji społecznej. Obejmuje ona m.in. współpracę ze Stowarzyszeniem Bona Fides i Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej. Po trzecie, od 2011 roku Habilitantka partycypuje w pracach sieci SALTO Youth, w ramach której uczestniczy w szkoleniach, warsztatach i wizytach studyjnych poświęconych polityce młodzieżowej w Europie.

Dr Joanna Podgórska-Rykała angażowała się także w działalność polityczną i obywatelską na szczeblu lokalnym. W kadencjach 2006-2010 i 2014-2018 była radną Rady Miejskiej Będzina. Pracowała w Komisji Polityki Społecznej oraz Komisji Polityki Gospodarczej i Rozwoju Lokalnego oraz w kilku komisjach Związku Miast Polskich. Wcześniej, w latach 2003-2006 pełniła przez dwie kadencje funkcję Przewodniczącej Młodzieżowej Rady Miasta Będzina.

W mojej opinii, w zakresie działalności dydaktycznej, organizacyjnej i na rzecz popularyzacji nauki dr Joanna Podgórska-Rykała spełnia wymogi stawiane osobie ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

Wnioski końcowe

Po zapoznaniu się z otrzymanymi materiałami stwierdzam, że przedstawiona monografia pod tytułem: „Deliberative Democracy, Public Policy, and Local Government”, Rutledge/Taylor & Francis Group, New York 2024, przedłożona przez dr Joannę Podgóorską-Rykatę jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2021, poz. 478 z późn. zm.) wnosi znaczny wkład w rozwój nauki w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce i administracji, a tym samym spełnia wymagania stawiane przez przepisy prawa. Jednocześnie, uwzględniając wysoką ocenę pozostałej aktywności naukowej Habilitantki oraz pozytywną ocenę dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego, jednoznacznie opowiadam się za nadaniem dr Joannie Podgórskiej-Rykatę stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Prof. dr hab. Robert Alberski

